

D/172/00.04.01.01/2023

**Aloite Keski-suomen hyvinvointialueelle lastensuojelun sosiaalityössä huomiov-
taviksi periaatteiksi**

**Aloite Keski-suomen hyvinvointialueelle lastensuojelun sosiaalityössä huomiov-
taviksi periaatteiksi**

Peruspalvelulautakunta 15.12.2022

Esitys perustuu hallituksen esitykseen HE 170/2021 vp

Hallituksen esityksen perusteluissa painotetaan seuraavaa: *'Lapselle tulisi mahdolli-
suuksien mukaan turvata sama sosiaalityöntekijä koko lastensuojelun prosessin
ajan, jos on lapsen edun mukaista ja käytännön työssä mahdollista toteuttaa.
Tämä edellyttäisi osassa kuntia työtapojen uudelleen organisointia, jotta sama so-
siaalityöntekijä voisi seurata lapsen mukana avohuollon, sijaishuollon ja lopulta
jälkihuollon aikana. Lastensuojeluprosessin eri vaiheissa vaihtuvat sosiaalityön-
tekijät tarkoittavat asiakkaan näkökulmasta montaa vastuutyöntekijää, katkeilevia
ihmissuhteita ja mahdollisia katkoksia tiedonkulussa. Toisaalta avohuollon, sijais-
huollon ja jälkihuollon työ edellyttää pitkälle erikoistunutta osaamista. Yhdennetty työ
aina 25-vuotiaan nuoren aikuisen jälkihuollon sosiaalityöhön tekee työn sisällöllisistä
osaamisvaatimuksista vaativat. Viimekädessä kunta harkitsee kuinka se organiso-
i palvelunsa rakenteen parhaaksi katsomallaan tavalla.'*

Keski-Suomen pienemmissä kunnissa lastensuojelun sosiaalityö on jo pääosin toteutet-
tu hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti. On tärkeää, että mallia voidaan jatkos-
sakin soveltaa ja levittää myös muille alueille, joissa se ei vielä ole täysimääräisesti käy-
tössä. Riittävä asiantuntemus sijaishuollon osalta on voitu turvata Keski-Suomen sijais-
huoltoyksikön toimesta. Tätä asiantuntijaroolia tulee edelleen vahvistaa myös avohuol-
lon ja jälkihuollon osalle. Siten voidaan turvata lastensuojelun sosiaalityössä riittävä
osaaminen kaikilla näillä osa-alueilla.

Keski-Suomen hyvinvointialueen arvoja ovat mm., että kohtaamme ihmislähtöisesti ja
yhdenvertaisesti. Menestystekijöitä ovat mm. ihmislähtöiset ja kustannusvaikuttavat pal-
velut, sekä saumaton palvelujen yhteensovittaminen ja toiminnan tavoitteellinen kehittä-
minen ja uudistaminen. Tavoitteena on mm., että toiminnan vaikuttavuus ja kustannuste-
hokkuus vahvistuvat.

Peruspalvelujohtajan ehdotus: Uuraisten kunnan peruspalvelulautakunta esittää Kes-
ki-Suomen hyvinvointialueen hallitukselle, että Keski-Suomen hyvinvointialue linjaa halli-
tuksen esityksen perustelujen mukaisesti, että lapselle tulee mahdollisuuksien mukaan
turvata sama sosiaalityöntekijä koko lastensuojelun prosessin ajan, jos se on lapsen
edun mukaista ja käytännön työssä mahdollista toteuttaa. Riittävä asiantuntemus turva-
taan mm. sijaishuoltoyksikön asemaa vahvistamalla.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Toimenpiteet: Ote Keski-Suomen hyvinvointialueen hallitus

Peruspalvelulautakunta 20.9.2023

Keski-Suomen hyvinvointialue on 14.6.2023 antanut seuraavan vastuksen peruspalvelulautakunnan aloitteeseen:

Aloitevastaus Uuraisten kunnalle

Yhdennettyä työtä (joko pelkkä lastensuojelu tai lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu) tekeviltä työntekijöiltä hva:n valmisteluvaiheessa saadun palautteen mukaan työaika menee lastensuojelun avohuollon lakisääteisten ja määräaika-rajallisten tehtävien suorittamiseen, eikä työaika jää sijais- tai jälkihuoltoon, eikä etenkin sosiaalihuoltolain mukaiseen perhesosiaalityöhön. Palvelutarpeen arviointien ja muissa lastensuojelua koskevissa määräajoissa on ollut myös tästä johtuen haasteellista pysyä. Tämä näkyy etenkin asiakkaalle heikentyneenä palvelun laatuina.

Lastensuojelu lainsäädäntöineen vaatii erityisosaamista ja kokonaisuuden hallinta on vaativaa myös pitkään alalla työskennelleille. Erikoistuminen lastensuojelun tiettyyn osa-alueeseen tuo sekä asiakasnäkökulmasta lisää osaamista ja parempaa palvelua, sekä työntekijänäkökulmasta mahdollista osaamisen syventämiseen. Lastensuojelulain 1-92 § haltuun ottaminen on todella haastavaa alalle tulevien työntekijöiden, ja myös esihenkilötyön ja perehdytyksen näkökulmasta. Lastensuojelulaki määrittelee lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle 66 erilaista vastuuta.

Huostaanotto prosessi - etenkin tahdonvastainen - on haastava, mahdollisesti myös traumaattinen tilanne lapselle ja perheelle ja prosessin aikana huostaanottoa valmistelemaan työntekijään saattaa kohdistua negatiivisia tunteita ja puhetta/tekoja perheen taholta. Moni nuori ja perhe kokee siksi hyvänä, että sosiaalityöntekijä vaihtuu sijaishuoltoon siirryttäessä.

Lisäksi jälkihuollon nuorilta on tullut palautetta, että he ovat kokeneet sen hyvänä, kun jälkihuollossa on eri sosiaalityöntekijä kuin sijaishuollossa, koska he tällöin ovat asiakkuudessa henkilön kanssa, joka ei ole kohdistanut heihin rajoitustoimenpiteitä. alle 3 prosenttia lastensuojelun asiakkaista päätyy sijais- ja jälkihuoltoon ja koko perhepalveluiden osalta kyse lienee alle 1 prosentista. Tosiasiassa työntekijävaihdoksia tulee siis vain harvalla lastensuojelun asiakkuudessa olevalle lapselle.

Painopiste tulle saada muutettua peruspalveluihin ja yksi keino siihen on varmistaa, että työntekijällä on tosiasiallisesti mahdollisuus tehdä perhesosiaalityötä ja palvelutarpeen ilman, että työaika menee lastensuojelun avohuollon tehtävien hoitamiseen. Palaaminen yhdennettyyn sosiaalityöhön heikentää työntekijöiltä saadun palautteen mukaan henkilöstön saatavuutta. Lastensuojelutyö on vaativaa sosiaalityötä, joka vaatii vahvat tukirakenteet, joita nykyrakenteessa on mahdollista järjestää (esihenkilötyö, systemiset tiimimallit, mentorointi jne.). Yhdennettyä työtä tekeviltä työntekijöiltä on tullut palaute, ettei työtä ole mahdollista tehdä eettisesti, sillä esimerkiksi yksikin huostaanoton valmistelun aloittaminen laittaa koko työkalenterin uusiksi. Tällöin muut, tasaisemmassa vaiheessa olevat asiakkuudet joutuvat odottamaan pitkiäkin aikoja.

Avo-, sijais- ja jälkihuollon sosiaalityö ovat luonteeltaan kaikki hyvin erilaisia sosiaalityön muotoja ja työssä onnistumiseksi tehtäviin tarvitaan osaamiseltaan ja persoonaltaan hyvin erilaisia työntekijöitä. Tämä tulee ottaa huomioon työtä järjestettäessä, koska kaikki sosiaalityöntekijät eivät halua tai koe omaksi osaamisalueekseen esimerkiksi lastensuojelun avohuoltoa, mutta voivat kokea omakseen jälkihuollon tai sijaishuollon sosiaalityöntekijöitä ja toisin päin. Työn luonne on erilaista; sijaishuollossa työskennellään hyvin

pitkissä asiakassuhteissa, avohuollon työn luonne on hektisempää ja asiakkuudet vaihtuvat useammin - molempiin tarvitaan erilaista osaamista

Asiakasnäkökulmasta suhdeperustaisuus taataan sillä, että avohuollon asiakkuuden aikana pystytään yhä useammalle lapselle ja perheelle tarjoamaan riittävät ja oikea-aikaiset tukitoimet, joiden myötä entistä harvemmin joudutaan huostaanottoratkaisuihin ja pitkäaikaiseen sijaishuoltoon. Niissäkin tilanteissa (alle 3 % kaikista asiakkaista) siirtymävaihe hoidetaan hallitusti ja saattaen vaihtaan.

Yhdennetyt työn ratkaisut, jotka ovat olleet välttämättömiä ja oikeastaan ainoita vaihtoehtoja pienissä kunnissa, eivät ole toimivia hyvinvointialueella, jossa on mahdollista ja järkevää erikoistua eri palvelutehtäviin. Näin ollen pysytään varmistamaan oikea-aikainen palvelu ja osaaminen kussakin prosessin vaiheessa ja palvelussa. Toisaalta erikoistuminen eri palveluihin mahdollistaa sen, että esimerkiksi lastensuojeluun ohjautuu vain tosiasiallisesti lastensuojelun tarpeessa olevat lapset ja perheet ja palveluihin pääsy tapahtuu koko hyvinvointialueella samanlaisin kriteerein ja prosessein.

Aloitevastauksessa lähdetään siitä, että yhdennetty työ ei ole mahdollista hyvinvointialueella. Hyvinvointialueella on valittu toiminnan järjestämisperiaatteeksi siiloutuminen ja erikoistuminen hallituksen esityksen (HE 170/2021 vp) vastaisesti. Tämä aiheuttaa sen, kuten hallituksen esityksen perusteluihin on kirjattu, että lastensuojeluprosessin eri vaiheissa vaihtuvat sosiaalityöntekijät tarkoittavat asiakkaan näkökulmasta montaa vastuutyöntekijää, katkeilevia ihmissuhteita ja mahdollisia katkoksia tiedonkulussa. Tällöin tapahtuu myös huomattavaa resurssien tuhlaamista. Taloudellisen toiminnan tulee olla toiminnan jatkuvana periaatteena, jotta resurssia voidaan osoittaa entistä enemmän peruspalveluihin. Lastensuojelun sijaishuollossa olevat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja heille on voitava turvata mahdollisimman vähän katkeavia ihmissuhteita myös viranomaistoiminnassa.

Sosiaalityöntekijöillä ja palveluesimiehillä saattaa olla vastuullaan isoja alueita, joissa matkustamiseen menee huomattava osa työajasta, joka tulisi enneminkin kohdistaa asiakkaisiin ja henkilöstön tukemiseen. Aiemmin käynneille ei tarvittu suurta määrää eri alojen sektoriosaajia, vaan perhe voitiin kohdata kokonaisuutena muutaman työntekijän voimin. Nyt perheen kohtaama työntekijämäärä on kasvanut, mikä vie entistä enemmän voimavaroja perheiltä, jotka ovat muutoinkin kuormittuneita. Työntekijöillä on lisäksi haasteita ottaa perheestä kokonaisvastuuta, koska tieto ei liiku aikaisemman toimintamallin mukaisesti. Vanhan mallin kotiavun toteuttamisen loppuminen ja maalaisjärjen käytön rajoittaminen on todennäköisesti aiheuttanut perheille kohtuutonta taakkaa, kun kaivattuun apuun ei ole saatu riittävää ja oikea-aikaista apua

Yhdennettyä työtä on mahdollista jatkaa hyvinvointialueella, jos siihen annetaan organisaatorinen mahdollisuus. Ammattitaito, joka on ollut ennen hyvinvointialueuudistusta ei ole vielä ehtinyt rapautua ja myös pelkkää erikoistunutta työtä tehneiden ammattitaitoa on mahdollista kehittää. Työ on vaativaa ja monet työntekijät ovat olleet halukkaita sitä jatkamaan, mutta mahdollisuutta siihen ei ole annettu. Työvoiman saatavuus voi myös parantua, kun työntekijöillä on suurempi mahdollisuus vaikuttaa oman työnsä sisältöön. Vahvan tuen yhdennetylle työlle antaa sijaishuollon erikoisosaaminen, joka on edelleen käytettävissä, jolloin yhden työntekijän ei tarvitse hallita prosessin kaikkia yksityiskohtia.

Keski-Suomen hyvinvointialueen keskeiseksi arvoksi ja menestystekijäksi on päätetty ihmislähtöisyys, valitettavasti tämä ei näytä toteutuvan kaikilta osin lastensuojelun osalla. Ihmislähtöisyys kattaa niin asiakas- kuin työntekijälähtöisyydenkin.

Valmistelu: peruspalvelujohtaja Jouko Nykänen, puh. 040 5891277.

Peruspalvelujohtajan ehdotus: Uuraisten kunnan peruspalvelulautakunta esittää lasten, nuorten ja perheiden lautakunnalle seuraavaa:

- 1) Keski-Suomen hyvinvointialueella mahdollistetaan HE 170/2021 vp mukainen asiakaslähtöinen sosiaalityö, jossa lapselle turvataan sama sosiaalityöntekijä koko lastensuojelun prosessin ajan.
- 2) Sosiaalityö hyvinvointialueella tulee organisoida siten, että työntekijöillä on mahdollisuus halutessaan tehdä yhdennettyä työtä ja siihen turvataan riittävä asiantuntijatuki. Palkkausta kehitetään siten, että se huomioi laaja-alaisten työtehtävien osaamisvaatimuksen.
- 3) Hyvinvointialueen laajuus ja erilaiset olosuhteet alueen eri osissa tulee myös huomioida työn organisoinnissa.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Toimenpiteet: Tiedoksi Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden lautakunnalle.